

Fagrappport nr. 3

Konsekvensvurdering for friluftsliv og ferdsel

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 5 Nr. 102 2010

Ånstadblåheia vindpark

Konsekvensutredning for friluftsliv og ferdsel

Liv Jorunn Hind

Bioforsk Nord Tjøtta

www.bioforsk.no

<i>Tittel/Title:</i> Ånstadblåheia vindpark. Konsekvensutredning for friluftsliv og ferdsel
<i>Forfatter(e)/Author(s):</i> Liv Jorunn Hind

<i>Dato/Date:</i> 17.08.10	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Lukket inntil saken er ferdigbehandlet	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 4210141-02	<i>Saksnr./Archive No.:</i>
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 5(102) 2010	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i>	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 21	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 0

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Vesterålskraft Vind As	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Ole Andre Steinsvik
--	---

<i>Stikkord/Keywords:</i> Konsekvensutredning, vindpark, Ånstadblåheia, friluftsliv, ferdsel	<i>Fagområde/Field of work:</i> Miljø og utmarksressurser
---	--

<i>Sammendrag:</i> Foreliggende konsekvensutredning knyttet til friluftsliv og ferdsel ved planlagt vindpark i Ånstadblåheia, Sortland kommune, er gjort på oppdrag fra tiltakshaver Vesterålskraft Vind AS. Med bakgrunn i den generelle bruken til friluftaktiviteter, vurderes området å ha <i>middels verdi</i> . Omfanget av tiltaket vurderes til <i>middels negativt</i> . Tiltakets samlede konsekvens blir dermed <i>middels negativ</i> (--) for friluftsliv og ferdsel i planområdet.
--

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Håkon Sund
Avdelingsleder

Liv Jorunn Hind
Rådgiver

Forord

Vesterålskraft Vind AS ønsker å bygge en vindpark på Ånstadblåheia i Sortland kommune. Selskapet har som formål å kartlegge muligheter for lønnsom vindkraftproduksjon i Vesterålsområdet og bistå med utvikling og drift av nye vindkraftprosjekter.

Bygging og idriftsettelse av Ånstadblåheia vindpark skal etter framdriftsplanen skje i løpet av 2012-2013.

I forbindelse med den omsøkte vindparken har Bioforsk Nord Tjøtta foretatt en vurdering av konsekvensene for friluftsliv og ferdsel i området. Utredningen tar for seg dagens bruk av området til friluftaktiviteter i hverdagen, betydningen for lett tilgjengelige rekreasjonsmuligheter i nærområdet, og hvordan tiltaket vil påvirke disse funksjonene. Denne utredningen er en del av en helhetlig konsekvensutredning.

Tjøtta, 19.07.10

Liv Jorunn Hind

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning.....	4
1.1 Friluftslivsbegrepet.....	4
2. Undersøkellesområdet	5
2.1 Områdebeskrivelse	5
2.2 Utbyggingsplanene	5
2.3 0-alternativet	6
3. Metoder og datagrunnlag	7
3.1 Arbeidsbeskrivelse	7
3.2 Informasjonsinnhenting.....	7
3.3 Konsekvensanalyse	7
3.3.1 Verdivurdering	8
3.3.2 Omfangsvurdering	9
3.3.3 Konsekvens.....	10
4. Vurdering av verdi, omfang og konsekvens	11
4.1 Friluftslivsbeskrivelse	11
4.2 Ising	15
4.3 Støy	15
4.4 Skyggekast	16
4.5 Verdisetting av friluftsliv og ferdsel.....	17
4.6 Vurdering av omfang av det foreslåtte tiltaket	17
4.7 Konsekvens.....	18
5. Avbøtende tiltak.....	19
6. Konklusjon	20
7. Referanser	21

Sammendrag

Bioforsk Nord Tjøtta har foretatt en konsekvensutredning innen temaet friluftsliv og ferdsel i forbindelse med omsøkt utbygging av vindpark på Ånstadblåheia, Sortland kommune. Grunnlaget for en verdisetting av området baseres på kriterier som brukerfrekvens, opplevelseskvaliteter, symbolverdi, spesielle funksjoner, tilrettelegging, potensiell bruk, samt aktiviteter som turgåing, jakt, fiske og rekreasjon.

I dag preges området av bruk knyttet til skoleturer, arrangerte turkonkurranser og lokalbefolkningens private dagsturer. Området brukes verken svært ofte eller av svært mange. Imidlertid anses det for deler av den lokalbefolkningen som en viktig del av muligheten til rekreasjon i hverdagen - både ved turer i terrenget og som en del av den visuelle utsikten.

Vindkraftanlegget vil bestå av selve vindturbinene, kabelanlegget og trafoer, veier og eventuelt driftsbygg. Det skisseres en samlet installert ytelse på mellom 35 og 50 MW. Endelig valg av størrelse, antall og type vindturbiner vil bli gjort i utbyggingsfasen

Utbyggeren legger opp til at området så langt som mulig skal kunne benyttes av allmennheten som tidligere. Effekten av eventuelt støy og visuell påvirkning kan imidlertid ikke begrenses.

En realisering av tiltaket må ses på som negativt for bruken av området til tradisjonelt friluftsliv.

Med bakgrunn i den generelle bruken til friluftaktiviteter vurderes området å ha *middels verdi*. Omfanget av tiltaket vurderes til *middels negativt*. Tiltakets samlede konsekvens blir dermed *middels negativ* (--) for friluftsliv og ferdsel i planområdet.

0-alternativet (utbyggingen av vindparken blir ikke realisert) innehar per i dag ingen foreliggende planer, og medfører dermed heller ingen endringer av dagens bruk av området til friluftsliv og ferdsel.

Avbøtende tiltak som allerede er nevnt av Vesterålskraft Vind AS i deres melding med forslag til utredningsprogram:

- Sikre at allmennheten fremdeles har tilgang til bruk av området i friluftslivssammenheng

I tillegg foreslår vi at det settes opp varselsskilt ved innfallsportene til området om faren for iskast.

Det anbefales også at befolkningen i nærmeste omkrets av planområdet (Homstaddalen og Holmstad), i forkant av en eventuell utbygging gis generell informasjon om vindparken og hva det kan forventes av støy, visualitet og betydning for ferdsel i området.

1. Innledning

Foreliggende rapport er en konsekvensutredning innen temaet friluftsliv og ferdsel.

Utredningen er gjennomført på oppdrag fra Vesterålskraft Vind AS. Selskapet planlegger å bygge en vindpark på Ånstadblåheia og vestover mot Lafjellet i Sortland kommune. Planområdet er på ca 5 km² og ligger på ca 200-500 meters høyde. Området er til dels ulend/kupert, har lite vegetasjon og karakteriseres av berg og ur. I tilstøtende områder er det etablert alpinanlegg, samt nedbørsfelt for drikkevannskilder for Sortland.

Utredningen inneholder en beskrivelse av dagens situasjon med hensyn til friluftsliv og ferdsel, samt en vurdering av mulige konsekvenser av tiltaket for friluftaktiviteter i planområdet. Avbøtende tiltak er også vurdert. Utredningen er gjennomført i henhold til de krav til konsekvensutredninger som plan- og bygningsloven setter og skal sammen med andre tematiske utredninger bidra til en samlet vurdering av de totale konsekvensene for det planlagte tiltaket.

Utredningen er videre basert på utredningsprogrammets bestilling vedrørende temaet friluftsliv og ferdsel:

- *Områder for friluftsliv beskrives. Dagens bruk av planområdet og tilgrensede områder for friluftslivsaktiviteter beskrives.*
- *Det gjøres en vurdering av hvordan tiltaket vil påvirke dagens bruk (jakt, fiske, turgåing m.m.) og områdets potensial for friluftsliv.*
- *Sannsynligheten for ising og behov for sikring av anlegget skal også vurderes.*

Framgangsmåte:

Eksisterende dokumentasjon gjennomgås og suppleres av samtaler/ intervjuer med lokale myndigheter, organisasjoner og lokalbefolkning.

1.1 Friluftslivsbegrepet

I St. melding nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv*, holder en fast ved tidligere definisjoner av friluftsliv: "Friluftsliv innebærer opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse." Videre slås det fast: "Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig".

Definisjonen omhandler ikke bare selve aktiviteten, men også hvilke omgivelser aktiviteten foregår i, hvilke opplevelser friluftslivsutøverne har, og hvilke effekter aktiviteten har både for utøverne selv og for de områdene de bruker.

2. Undersøkellesområdet

2.1 Områdebeskrivelse

Ånstadblåheia og Lafjellet ligger på Langøya i Sortland kommune i Nordland. Sortland kommune har ca 9 800 innbyggere, hvorav flesteparten bor i Sortland by. Tettsteder som grenser opp mot planområdet er Holmstad i vest og Jennestad i nord. Kommunen dekker et areal på 698 km². Næringslivet i Sortland er preget av handels- og servicenæringer. Også jordbruk, fiske og havbruk har en sentral plass i kommunens nærings- og arbeidsliv. Utbyggingsområdet ligger midt i kommunen 4-5 km fra Sortland by.

Ånstadblåheia har en topphøyde på 503 meter over havet, mens Lafjellet er 303 meter over havet. Området er til dels ulendt/kupert, har lite vegetasjon og karakteriseres av berg og ur. Toppen av Ånstadblåheia er flat og steinete. Fra toppen er det god utsikt til Vik, Jennestad og mot Andøya i nord, Hognfjorden i øst, Sortland og Sigerfjord i sørøst, Holmstaddalen i vest og Frøskeland og Vikeidet i nordvest (Wikipedia). Fjellet betegnes som et landemerke for innbyggere i den nordre delen av Sortland kommune.

Bilde 1: Oversiktsbilde av Ånstadblåheia tatt fra Bøblåheia i sør (foto: Vesterålskraft Vind AS)

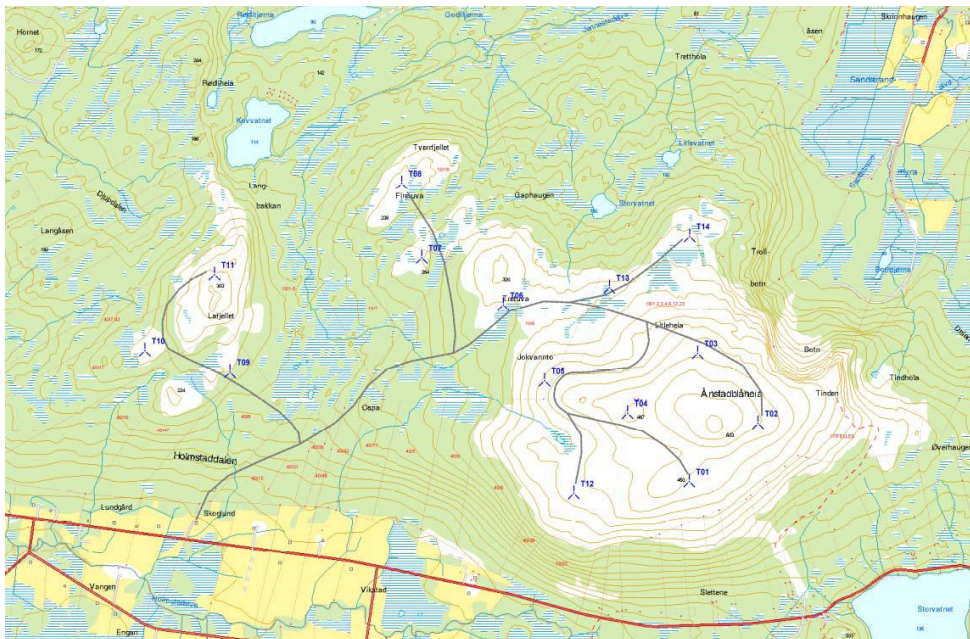
Det planlagte utbyggingsområdet bærer preg av enkelte andre inngrep. På toppen av Ånstadblåheia står det to kommunikasjonsmaster (den ene med tilhørende servicebygg), samt en vindmålermast. I buffersonen til området er det etablert et alpinanlegg med heis, lysmaster og tilhørende servicebygg ved fjellfoten mot sør.

Deler av buffersonen er nedbørsfelt for drikkevannskilden for Sortland, Storvatnet. I perioder går det beitedyr (sau og storfe) i planområdet.

Den berørte delen av fjellet er av Sortland kommunestyre avsatt som LNF-område; dels som LNF1-område hvor bygge- og anleggstiltak ikke er tillatt, dels som LNF2-område hvor spredt bolig og fritidsbebyggelse ikke er tillatt (Brønland, pers. medd.).

2.2 Utbyggingsplanene

Etter planene fra Vesterålskraft Vind AS skal 14 vindturbiner plasseres på høydedragene av Ånstadblåheia og vestover mot Lafjellet. Turbinene vil bli plassert på 230-500 meters høyde over havet. Tiltaksområdet utgjør ca 5 km² og kjennetegnes av gode vindforhold. Det har vært utført vindmålinger på Ånstadblåheia siden høsten 2004, og i 2005 ble det også målt vindressurser ved Lafjellet.

Figur 1: Oversiktskart over planområdet med forespeilet plassering av vindturbinene (Vesterålskraft Vind AS)

Vindkraftanlegget vil bestå av selv vindturbinene, kabelanlegg og trafoer, veier og evt. driftsbygg. Vindturbinene er de mest dominerende elementene siden kabler normalt graves ned i veiene. I meldingen med forslag til utredningsprogram for Anstadblåheia Vindpark (august 2009) går det fram at det er mest realistisk å benytte turbiner på mellom 2,5 og 4,5 MW. Disse har en navhøyde på 80 og 100 meter og en rotordiameter på mellom 90-110 meter. Det skisseres en samlet installert ytelse på mellom 35 og 50 MW.

Typisk avstand mellom turbiner av denne størrelsen er ut fra produksjonshensyn 350-600 meter på tvers av dominerende vindretning, og 600-800 meter langs dominerende vindretning.

Turbinene ønskes plassert i de mest vindrike deler av området. Nøyaktig plassering og antall turbiner er, i følge utbygger, imidlertid ikke endelig avklart. Det avhenger av faktorer som blant annet adkomstforhold, valg av turbinestørrelse og turbinetype. I tillegg må plasseringen tilpasses avstanden til bebyggelse (støyforhold), omgivelser og terreng.

Ved utbygging i Anstadblåheia anser utbygger det som mest nærliggende å knytte produksjonen til eksisterende 66 kV linje som går gjennom Holmstaddalen sør for utbyggingsområdet. Grunnet kort avstand fra planområdet til eksisterende nett (ca 1,5 km), anses kabling som et alternativ til linje.

Det legges opp til at området skal kunne benyttes av allmennheten som tidligere.

2.3 0-alternativet

0-alternativet (ingen utbygging av vindparkanlegget) innehar i følge Eskil Brønlund fra Sortland kommune (pers. medd.), ingen planer med konsekvens for friluftsliv og ferdsel. Området vil dermed trolig i stor grad framstå og brukes som det gjør i dag.

Anstadblåheia skitrekk ligger på sørøstsiden av fjellet og er Vesterålens eneste alpinanlegg. Anlegget åpnet i 1979 og fikk snøkanon i 2007. Dette er den aktiviteten som trekker størst antall besøkende til Anstadblåheia i løpet av et år. I følge formann for Sortland Alpinklubb, Per Eilertsen (pers. medd.), foreligger det noen langsiktige ideer om utvidelse av skitrekket. Dette vil kunne medføre en utvidet bruk av alpinområdet vinterstid.

På den andre siden kan en utvidelse av anlegget medføre større inngrep i naturen, noe som kan bidra til å gjøre området mindre attraktivt for mer tradisjonelle friluftslivsaktiviteter.

3. Metoder og datagrunnlag

Konsekvensutredninga er utført med utgangspunkt i fastsatt utredningsprogram og gjeldende forskrift om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Veiledende dokument for metodikk for vurdering av konsekvenser for friluftsliv:

- Statens vegvesens Håndbok 140: Konsekvensanalyser, veiledning (2006)
- Direktoratet for Naturforvaltning, Håndbok 18: Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven (2001)
- Direktoratet for Naturforvaltning, Håndbok 25: Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder (2004)

3.1 Arbeidsbeskrivelse

Arbeidet har bestått av:

- Kartlegging av ferdsel samt områdets betydning for friluftsmål gjennom samtaler og intervjuer med representanter for lokale og regionale myndigheter og organisasjoner.
- Konsekvenser for eksisterende og framtidig ferdsel og friluftsliv i området er vurdert med hensyn til bedring av adkomstmuligheter, opplevelsesverdi i området, samt mulige restriksjoner og risiko forbundet med friluftaktiviteter eller annen ferdsel i eller i nærheten av planområdet.
- Sannsynligheten for ising er vurdert på bakgrunn av innhentede klimadata. I den sammenheng vil behov for sikring av anlegget vurderes.
- Det er gjort en vurdering av hvordan eventuell støy og skyggekast kan påvirke friluftslivet i området.
- Konsekvensvurdering av utbyggingen for friluftsliv og ferdsel basert på anerkjent metodikk og presentasjon av forslag til mulige avbøtende tiltak.
- Sammenstilling av resultater og vurderinger i rapportform.

3.2 Informasjonsinnhenting

I arbeidet er ulike kilder brukt med hensyn til informasjonsinnhenting:

- Kommunale arealplaner for Sortland kommune
- Naturbase dokumentasjon Friluftsliv og Inngrepsfrie naturområder (www.dirnat.no)
- Samtaler/intervjuer med ulike informanter (blant andre Sortland kommune, relevante skoler i Sortland, Vesterålen Turlag, og Sortland Alpinklubb)
- Dokumentstudier med utgangspunkt i relevant informasjon

3.3 Konsekvensanalyse

Som metodisk grunnlag for denne utredningen er Statens vegvesen, Håndbok 140 (2006) benyttet. For å komme fram til en vurdering av ikke-prissatte konsekvenser av et tiltak, foretas en systematisk gjennomgang av:

1. **verdi**; vurdering av hvor verdifullt et område eller miljø er. Verdien angis på en tredelt skala: *liten - middels - stor*. Verdien angis på en glidende skala og vises i figur 3 hvor verddivurderingen markeres med pil.

2. **omfang**; vurdering av hvilke endringer tiltaket antas å medføre for de ulike miljø eller områder, og graden av disse endringene. Omfanget angis på en femdelt skala: *stort negativt - middels negativt - lite/intet - middels positivt - stort positivt*. Omfanget angis på en glidende skala og vises i figur 4 hvor omfangsvurderingen markeres med pil.

3. **konsekvens**; avveining mellom de fordeler og ulemper et definert tiltak vil medføre for friluftsliv og ferdsel. Konsekvensen for et miljø/område framkommer ved å sammenholde områdets verdi og omfang. Konsekvensvurderingen angis på en nidelt skala fra meget stor negativ til meget stor positiv konsekvens.

Håndbok 140 beskriver innholdet innen de ulike trinn og er her utdypet i avsnitt 3.3.1-3.3.3.

3.3.1 Verdivurdering

Ved registrering av områder for nærmiljø og friluftsliv bør det berørte området deles inn i mindre avgrensede områder. I Håndbok 140 (2006) er det henvist til følgende registreringskategorier:

Tabell 1: Kriterier for å bedømme verdi for nærmiljø og friluftsliv

	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Vanlige boligfelt og boligområder	Lav tetthet av boliger og få boliger	Vanlige boligfelt og boligområder	Tette konsentrasjoner av boliger
Øvrige bebygde områder¹⁾	Lav bruks- og oppholdsintensitet Ingen skoler, barnehager, lite fritidstilbud for barn og unge	Middels bruks- og oppholdsintensitet Fritidstilbud der en del barn og unge oppholder seg	Svært stor bruks- og oppholdsintensitet Grunnskoler/barnehager/ fritidstilbud der mange barn og unge oppholder seg
Offentlige/felles møtesteder og andre uteområder i byer og tettsteder (plasser, parker, løkker med mer)	Uteområder som er lite brukt	Uteområder som brukes ofte/av mange Områder som har betydning for barn og unges fysiske utfoldelse	Uteområder som brukes svært ofte/av svært mange Viktige områder for barn og unges fysiske utfoldelse Områder som har betydning for et større omland
Veg- og stinett for gående og syklende	Veg- og stinett som er lite brukt, og/eller som mange føler ubehag og utrygghet ved å ferdes langs Ferdselinjer med flere barrierer og/eller som oppleves som omveier og dermed er lite brukt	Veg- og stinett som er mye brukt Ferdselinjer til sentrale målpunkter ²⁾ Ferdselinjer som er en del av sammenhengende ruter	Sentrale ferselslinjer for gående og syklende som er svært mye brukt, har god framkommelighet, og oppleves som trygge og attraktive å ferdes langs Hovedferdselslinjer til sentrale målpunkter ²⁾
Identitetsskapende områder/elementer	Områder/elementer som få knytter stedsidentitet til	Områder/elementer som noen knytter stedsidentitet til	Områder/elementer som svært mange knytter stedsidentitet til
Friluftsområder	Områder som er mindre brukt til friluftsliv	Områder som brukes av mange til friluftsliv	Områder som brukes svært ofte/av svært mange

		Områder som er særlig godt egnet til friluftsliv ³⁾	Områder som er en del av sammenhengende områder for langturer over flere dager Områder som er attraktive nasjonalt og internasjonalt og som i stor grad tilbyr stillhet og naturopplevelse
--	--	--	---

¹⁾ Offentlig og privat service, arbeidsplasser, skoler, fritidstilbud, knutepunkter, funksjonsblandede områder der også boliger inngår

²⁾ Sentrale målpunkter er innfallsporter til turområder, skoler, arbeidsplasser, sentrumsområder og kollektivknutepunkter

³⁾ Områder om er spesielt godt egnet for fiske, jakt, padling, skøyter eller andre friluftaktiviteter med spesielle krav til området

3.3.2 Omfangsvurdering

Omfangsvurderingen er et uttrykk for hvor store positive eller negative endringer det aktuelle tiltaket (alternativet) vil medføre for det enkelte område. Omfanget vurderes i forhold til 0-alternativet.

Det skal begrunnes på hvilken måte tiltaket vil endre nærmiljøet.

Håndbok 140 henviser til følgende kriterier for å vurdere omfang i forhold til nærmiljø og friluftsliv:

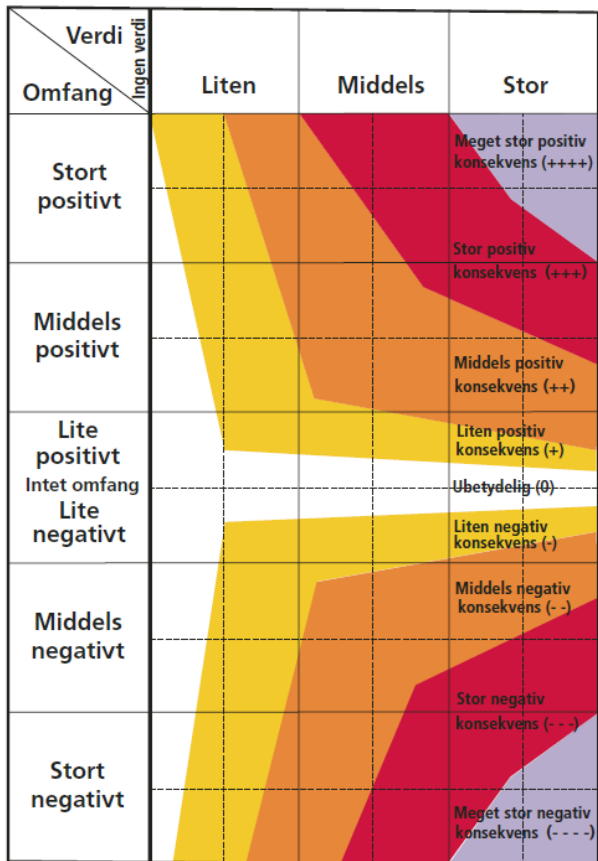
Tabell 2: Kriterier for å vurdere omfang i forhold til nærmiljø og friluftsliv

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Bruksmuligheter	Tiltaket vil i stor grad bedre bruksmulighetene for området	Tiltaket vil bedre bruksmulighetene for området	Tiltaket vil ikke endre bruksmulighetene for området	Tiltaket vil redusere bruksmulighetene for området	Tiltaket vil ødelegge bruksmulighetene for området
Barriere for ferdsel og opplevelse¹⁾	Tiltaket vil fjerne betydelige barrierer mellom viktige målpunkter	Tiltaket vil i noen grad redusere barrierer mellom viktige målpunkter	Tiltaket vil i liten grad endre barrierer	Tiltaket vil i noen grad medføre barrierer mellom viktige målpunkter	Tiltaket vil medføre betydelige barrierer mellom viktige målpunkter
Attraktivitet	Tiltaket vil i stor grad gjøre området mer attraktivt	Tiltaket vil gjøre området mer attraktivt	Tiltaket vil stort sett ikke endre områdets attraktivitet	Tiltaket vil gjøre området mindre attraktivt	Tiltaket vil i stor grad redusere områdets attraktivitet
Identitets-skapende betydning	Tiltaket vil i stor grad øke områdets identitets-skapende betydning	Tiltaket vil øke områdets identitets-skapende betydning	Tiltaket vil stort sett ikke endre områdets identitets-skapende betydning	Tiltaket vil forringe områdets identitets-skapende betydning	Tiltaket vil ødelegge områdets identitets-skapende betydning

¹⁾ Dersom utreder ikke har framskaffet data for gang- og sykkeltrafikkens omfang i før- og ettersituasjonen, vil vurderingen av virkninger for gang- og sykkeltrafikken bli lagt inn under temaet nærmiljø og friluftsliv. Vurdering av om tiltaket bidrar til økt eller redusert gang- og sykkeltrafikk bør inngå i beskrivelsen.

3.3.3 Konsekvens

Konsekvens defineres her som ”de fordeler og ulemper et definert tiltak vil medføre i forhold til alternativ 0” (Statens vegvesen, Håndbok 140, 2006). Konsekvensvurderingene følger metodikken for vurdering av ikke-prissatte konsekvenser i Håndbok 140. Metoden bygger på en sammenstilling av vurderinger av verdier i området som berøres med omfanget av tiltaket (konsekvensvifta, figur 1).

Figur 2: Metodikk for konsekvensvurdering

I tilknytning til konsekvensutredningen vil det være aktuelt å vurdere avbøtende tiltak for å redusere graden av negative konsekvenser.

4. Vurdering av verdi, omfang og konsekvens

4.1 Friluftslivsbeskrivelse

Vi har gjennomført en kartlegging av friluftslivet i det forespeilede utbyggingsområdet på Ånstadblåheia og Lafjellet. Området beskrives som et viktig friluftslivsområde, men er ikke sikret ved hjelp av statlige midler (jf. datasettet Statlig sikra friluftslivsområder, [http1](#)).

Verdivurderingen kan inneholde en viss usikkerhetsgrad. Usikkerhetsgraden kan minskes ved å øke kompleksiteten i vurderingen. I tillegg til kriteriene for verdisetting av områdets friluftslivsverdi hentet fra Statens vegvesens Håndbok 140 (tabell 1), har vi derfor vurdert området etter 12 tematiske punkter (tabell 2) hentet fra DNs Håndbok 25: *Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder* (2004). Med utgangspunkt i disse kriteriene og punktene har området fått følgende friluftslivsbeskrivelse:

Bruksintensitet. Det er per dags dato ingen dokumentert oversikt over antall besøkende på Ånstadblåheia og Lafjellet. Vi har imidlertid fått en oversikt over type aktiviteter som utføres, ulike grupper som benytter området og et grovt anslått antall.

Willy Vestå (pers. medd. på vegne av Vesterålen Turlag) forteller at han i samtale med flere turfolk har fått et inntrykk av at nordsiden av området brukes nokså mye inn mot Kovvatnet, i underkant av én km fra det planlagte utbyggingsområdet. For eksempel arrangerer Jennestad skole flere turer med elevene (ca 40 elever) dit hvert år. Videre innover mot det forespeilede utbyggingsområdet blir imidlertid bruken nokså sporadisk. Det har blitt påpekt at den manglende bruken kan ha en sammenheng med installasjonene på toppen av Ånstadblåheia (kraftlinjen, kommunikasjonsmastene og vindmåleren).

Bilde 2: Ånstadblåheia sett fra nord. (foto: Sigrun Aune)

Området har liten til middels bruks- og oppholdsintensitet knyttet til friluftsliv og ferdsel i løpet av året. Ved ”kvalifisert gjetning” fra Vestå (pers. medd.) anslås det at i overkant av 1000 personer gjennomsnittelig bruker Ånstadblåheia/Lafjellet årlig. Mange av disse besøker området flere ganger i løpet av året.

Bilde 3: Ånstadblåheia sett fra Holmstaddalen (foto: Sigrun Aune)

Vanlige aktiviteter i og rundt området er skiturer om vinteren, bærplukking og jakt/fiske om høsten, fjellvandring og bønder som har tilsyn med småfe og storfe i marka.

Alpinanlegget i Ånstadblåheia benyttes av flere skoler i Sortland. I tillegg er det flere som bruker området i annen tursammenheng. Ole Laugsand er lærer ved Holmstad skole. I en personlig meddelelse beskriver han hvordan området benyttes i undervisningssammenheng store deler av året. Hver høst arrangeres en tur til Lafjellet. Om vinteren hender det at de tar skiheisen opp på Ånstadblåheia og går innover på tur eller kjører offpiste ned utenfor preparerte løyper. Laugsand påpeker at det er flere andre områder tilgjengelige for turer og friluftslivsutfoldelse. Imidlertid er det planlagte utbyggingsområdet spesielt for Holmstad skole på grunn av nærheten og den lette tilgjengeligheten med 3-4 km fra skolen. Vi har ikke fått et dokumentert antall elever som via skolen er med på turaktiviteter i området, men i følge Willy Vestå (pers. medd.) kan det være snakk om 100-150 elever i løpet av et år.

I følge avdelingsleder ved Sortland videregående skole, Karl Magnus Melkeråen, arrangerer skolen årlige turer til Ånstadblåheia (pers. medd.). I første omgang er det alpinanlegget som er hovedmålet. Men det forekommer også at det arrangeres turer innover fjellet. Skolen benytter seg av området nesten bare om vinteren, i følge Melkeråen.

Ellers har Ånstadblåheia gjennom 14 år inngått i tur-serien "Ti på topp" - en konkurranse om å bestige minimum ti av 18 utvalgte fjelltopper (for personer over 15 år, fem topper for barn fra fem til 15, og tre topper for barn under fem år). Arrangementet har i følge Geir Karlsen (ansvarlig for arrangementet) årlig en gjennomføringsandel på rundt 150-200 deltagere (pers. medd.). Ånstadblåheia er ikke den mest populære toppen i og med at det er noe ulendt, steinete terreng. Siden det er en lett topp som også unge kan klare, er den imidlertid som regel en av de ti folk velger å bestige. Tidligere var dette et arrangement kun for sommersesongen. For fire år siden var det en nedgang i oppslutningen. Arrangørene utvidet det til et helårsarrangement - noe som har medført at antall deltagere har tatt seg opp igjen.

Fra Jennestad til Holmstaddalen går det en merket kultursti (fotefar mot nord). Vestå anslår at rundt 400 personer vandrer langs denne stien årlig. Vi har imidlertid også fått tilbakemelding om at denne stien er i ferd med å gro igjen. Det er således et misforhold mellom de to utsagnene og medfører derfor usikkerhet rundt bruksfrekvensen.

Bilde 4: Kultursti (foto: Thomas Holm Carlsen)

Området beskrives som et brukbart jaktterreng, spesielt for småvilt (pers. medd. Vestå). Kovvatnet er regnet som et godt fiskevann, spesielt for isfiske.

Opplevelseskvalitet, tilrettelegging og stedsidentitet. Det er flott utsikt fra Ånstadblåheia. I følge Vestå opplever flere fra Holmstad-bygda utbyggingsplanene som et angrep på bygdas viktigste område for rekreasjon. Det lett tilgjengelige friluftsområdet Hornet-Lafjellet-Ånstadblåheia oppleves som et viktig gode ved å bo i bygda. Vestå forteller at flere av hans kontakter sier at vindparken vil ødelegge områdets attraksjon. Området innehar vidt forskjellig bruk, fra urban alpinkyøring til tradisjonell matauk i utmarka. Den lette tilgjengeligheten med bare noen minutters kjøring fra kommunesenteret Sortland og enda nærmere befolkningen i Holmstaddalen og Holmstad-bygda, medfører at området av mange har en viktig rekreasjonsverdi i hverdagen. Rekreasjon må ikke bare forstås som direkte ferdsel i området, men også som en del av den daglige utsikten og det visuelle uttrykket nærområdet har.

Bilde 5: Turistpostkasse og hvilebenk på toppen av Ånstadblåheia (foto: Sigrun Aune)

Funksjon, egnethet og kunnskapsverdier. Området har ingen spesielle funksjoner for friluftsliv som det ikke finnes gode alternativer til. Imidlertid er dette et sentralt område i Sortland med nærmeste

bebyggelse under 1 km unna i luftlinje. Det medfører at enkelte føler tiltaket som et uønsket inngrep i nærområdet.

Konfliktbildet er svært varierende. Enkelte mener planene ikke har medført noen særlig konflikt - at den utvalgte lokaliteten medfører et mye lavere konfliktnivå enn det ville vært dersom planene hadde blitt lagt til et mer populært område. Alternative områder som blir nevnt er Steiroblåheia (regnes som det mest oppsøkte fjellet i nærområdet) og Sortlandsmarka (som ligger nærmere Sortland sentrum og dermed ligger i nærområdet til en større del av befolkningen i Sortland kommune).

For andre oppfattes imidlertid planene langt mer negativt. Én informant har sammenlignet konflikten rundt utbyggingsplanene med Alta-opprøret, og mener utbygging av den planlagte vindparken vil få store lokale konsekvenser. Konfliktnivået er størst blant de deler av befolkningen i Sortland kommune som bor nærmest planområdet. Det er de som vil oppleve de største endringene med tanke på vindmøllenes synlighet, opplevd begrensning i bruk av området (rekreasjonsmuligheter i hverdagen og turer i området i undervisningssammenheng). I tillegg medfører planområdets nærhet til bebyggelse bekymringer som kommer av begrenset kunnskap om hva det vil si å ha en vindpark i nærområdet - for eksempel støyproblematikk.

Bebyggelse og inngrep. Bortsett fra radiohytta i forbindelse med en kommunikasjonsmast, er det ingen bebyggelse innenfor planområdet.

Tabell 2: Verdsettingsskjema (DN Håndbok 25:2004)

		1	2	3	4	5
Bruk	Hvor stor er dagens brukerfrekvens?			x		
Regionale/nasjonale brukere	Brukes området av personer som ikke er lokale?	x				
Opplevelseskvaliteter	Har området spesielle natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter?		x			
	Har området et spesielt landskap?	x				
Symbolverdi	Har området en spesiell symbolverdi?		x			
Funksjon	Har området en spesiell funksjon (atkomstzone, korridor, parkeringsplass el.)?		x			
Egnethet	Er området spesielt godt egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det ikke finnes like gode alternativer til?		x			
Tilrettelegging	Er området tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper?		x			
Kunnskapsverdier	Er området egnet i undervisningssammenheng eller har området spesielle natur- eller kulturvitenskapelige kvaliteter?			x		
Inngrep	Er området preget av inngrep?			x		
Potensiell bruk	Har området potensial utover dagens bruk?		x			
Tilgjengelighet	Er tilgjengeligheten god, eller kan den bli god?					x

Skjemaet har en femdelte rangering hvor 1 gir ubetydelig/ingen verdi og 5 gir svært stor verdi

4.2 Ising

Ved ulike kombinasjoner av temperatur, fuktighet og vindhastighet vil isdannelse på vindturbinene kunne forekomme, særlig ved temperaturer under null kombinert med tåke eller underkjølte skydråper. Regn, snø/sludd ved temperaturer nær null eller med påfølgende nattefrost kan også medføre ising. Både høyden på området der turbinene er plassert og hvor i landet en befinner seg, har således betydning.

Ising i stort omfang vil kunne medføre en sikkerhetsrisiko ved at nedfallende is vil kunne treffe personer og forårsake skade. Isflak som løsner fra vingene kan kastes langt av gårde. Under studier gjennomført i Sveits (Catting et al 2007) ble det funnet is opp til 92 meter fra turbinen. Sannsynligheten for at slike ulykker skal inntreffe anses imidlertid som svært liten ("Vinkraft og miljø - en erfaringsgjennomgang" Statkraft Grøner AS 2003).

I NVEs "Vindkart for Norge" som er utarbeidet av Kjeller Vindteknikk AS (2009), finnes det kart som viser isingsgrad i høyde på 80 meter over terrenget. Isingsgraden oppgir i antall timer pr. år, dvs. summen av tiden da vind, nedbør og temperaturforhold er slik at ising vil oppstå (>10 g is pr. time på en nærmere angitt sylinderoverflate). For det gjeldende planområdet ligger timestammen pr. år mellom 201-500 avhengig av hvor i planområdet man befinner seg. Dette innebærer at ising vil kunne påregnes i et omfang på mellom 8-21 dager i løpet av året. Rent generelt kan man si at isingsfaren øker jo høyere man forflytter seg i terrenget. Isingskartene er imidlertid ikke å betrakte som så eksakte at de fanger opp alle lokale variasjoner i terreng og lignende som finnes innenfor et avgrenset område.

Når man omtaler tidsomfanget av ising på vindturbiner er det viktig å være oppmerksom på at ising og iskast ikke er det samme. Ising vil i mange tilfeller være i form av rim på turbinbladene og ikke istykkelse som medfører iskast.

Selv om området i størst grad benyttes i barmarksesongen, er det en del periodemessig bruk også om vinteren. Et aktuelt tiltak kan være å sette opp informasjonsskilt om faren for iskast ved de naturlige innfallsporene til området.

4.3 Støy

Støy er ett av mange forhold som vurderes når vindturbiner skal settes opp i landskapet.

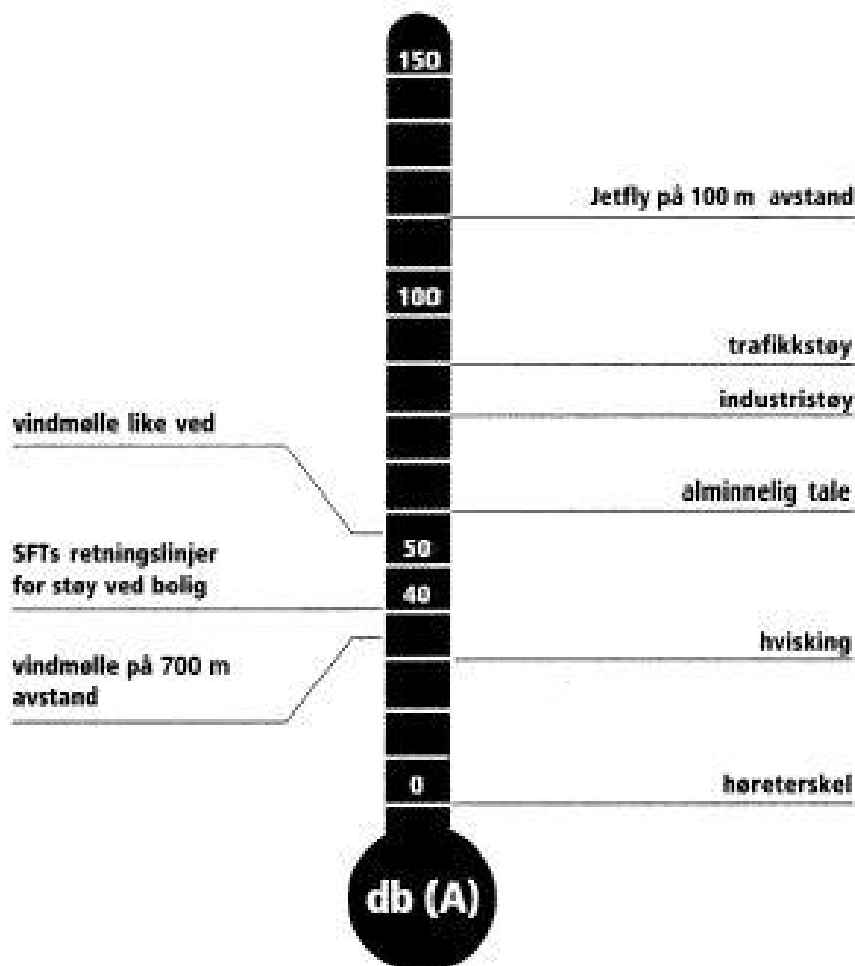
Vindturbiner fører til to typer støy; fra vingenes bevegelse og fra aggregatet i vindturbinen. Den aerodynamiske støyen er vanligvis sterkere enn den mekaniske støyen (Norges vassdrags- og energidirektorat og Statens forurensningstilsyn, Fakta 1738/2000). En større vindpark på mer enn 30 MW har et nivå på 40 desibel på 800-900 meters avstand. Når det blåser vil det naturlige vindsuset i vegetasjon, bygninger og lignende nær mottakeren kunne overdøve turbinstøyen. Lydnivået både fra det naturlige vindsuset og turbinen stiger med vindhastigheten, men mest for det naturlige vindsuset.

Dersom vindturbinene ikke plasseres for nær bebyggelse, vil støy sjelden være et problem ved etablering av vindkraftverk i Norge (Norges vassdrags- og energidirektorat og Statens forurensningstilsyn, Fakta 1738/2000). Vindforhold, avstand til bebyggelse og terrengformer vil være forhold som kan påvirke lydnivået.

Retningslinjene for behandling av støy i arealplanlegging har satt opp anbefalinger for støygrenser i forbindelse med boliger og fritidsboliger (<http2>). Utendørs er den anbefalte støygrensen 65 dB på dagtid, 60 dB på kveld, søndag og helligdag, og 45 dB på natt.

Det er ingen nasjonale krav til støygrenser i forhold til friluftsområder. Konsekvensen vurderes skjønsmessig i hvert enkelt prosjekt ut fra blant annet aktuell bruk av området. I eller i nærmeste omkrets av det aktuelle planområdet i Sortland er det ingen bebodde hus som kan sjeneres av støy fra vindturbinene. Nærmeste bebyggelse ligger knapt 1 km i luftlinje fra den planlagte vindparken. På denne avstanden vil støynivået fra vindparken være under grensen for anbefalt støynivå i nærområder/boligområder.

Det som oppleves som støy kan være subjektivt og henger i stor grad sammen med holdninger den enkelte har til tiltaket. Friluftaktiviteter inne i planområdet som blant annet jakt eller fot- og skiturer, kan bli negativt påvirket dersom målet med turen er å oppleve naturens stillhet og ro. I så fall kan enhver lyd som ikke tilhører naturen oppleves som forstyrrende. Konsekvensene for den enkelte oppleves som alvorlige. I følge retningslinjene (<http2>) er fravær av støy en forutsetning for at friluft- og rekreasjonsområder skal ha full verdi.

Figur 3: Støy fra vindmøller sammenlignet med andre kjente støykilder (hentet fra NVE og SFT)

4.4 Skyggekast

Vindturbiner vil kaste skygge på omgivelsene, og den roterende skyggen bak vingene til en vindturbin kan oppleves som irriterende når vingene "skjærer" sollyset i stykker og dermed skaper en stroboskopisk effekt (blinking). Denne effekten er sterkest når en befinner seg svært nær turbinen (Henriksen, 2005). Slike skygger kan spesielt være problematiske når de faller på lysåpninger, som for eksempel vinduer. Sett innenfra vil den roterende skyggen kutte sollyset og skape en blinkende effekt (stroboskopeffekten) med en frekvens like tre ganger vindturbinens rotasjonsfrekvens (Storås, 2005).

I Norge finnes det ingen retningslinjer eller grenseverdier for akseptabelt omfang av skyggebelastning. I Danmark er det i Miljø- og Energiministeriets "Vejledning om planlægning for og landzonetilladelse til oppstilling af vindmøller" anbefalt ikke å overskride mer enn 10 timer pr. år i reelt skyggekastomfang (Storås, 2005).

Kunnskapsgrunnlaget vedrørende effektene av skyggekast er begrenset, men i Tyskland er det gjennomført pilotstudier hvor skyggekast som konfliktpotensial primært relateres til stress som oppstår som følge av stroboskopeffekten (Pohl et al, 2000). En roterende skygge vil også være uheldig når den faller på områder som benyttes til stedbundne rekreasjonsformål, som for eksempel en terrasse eller en god bade- eller fiskeplass.

Skyggekast i forbindelse med boliger i nærområdet er her ikke ansett som et problem på grunn av avstand til nærmeste bolighus. Som ved støy vil imidlertid skyggekast kunne oppleves som negativt for friluftaktiviteter i planområdet.

4.5 Verdisetting av friluftsliv og ferdsel

Med bakgrunn i registrerte friluftslivsaktiviteter per dags dato, vurderes området Ånstadblåheia og Lafjellet å ha en *middels verdi* for friluftsliv og ferdsel. Området brukes ikke svært ofte eller av svært mange, med for de som bruker området har det en viktig betydning for rekreasjon i hverdagen.

Området har en viss lokal verdi som rekreasjonsområde i nærmiljøet for ulike samfunnsgrupper. Det er lagt særlig vekt på betydningen det har for bruk i skolesammenheng med lett tilgjengelighet for skoleklasser i Holmstad.

0-alternativet innebærer per dags dato ingen konkrete planer. Områdets friluftslivsbruk vil dermed i stor grad framstå som det gjør i dag.

Liten	Middels	Stor
	↑	

Figur 4: Verdisetting (utdrag fra figur 2).

4.6 Vurdering av omfang av det foreslåtte tiltaket

Realisering av Ånstadblåheia vindpark må ses på som negativt for friluftsliv og ferdsel i planområdet.

Tiltaket vil mest sannsynlig ikke redusere bruksmulighetene i området i direkte forstand. Utbygger har lagt opp til at området skal kunne benyttes på samme nivå som tidligere. Det vil også bli tilrettelagt for at økt tilgjengelighet til området vil åpne for nye bruker grupper, som for eksempel syklister og andre som er avhengig av mer preparert vei for framkommelighet. Imidlertid vil tiltaket kunne medføre en følt barriere, samt redusere området attraktivitet og identitetsskapende betydning.

I følge Per Eilertsen (pers. medd.) vil ikke vindparken medføre noen begrensninger for videre bruk av alpinanlegget, heller ikke ved realisering av langsiktige planer om utvidelse av anlegget. Han ser tvert imot at alpinanlegget og vindkraftanlegget kan dra nytte av hverandre med tanke på arbeidskraft, maskinelt utstyr og lettere framkommelighet. Alpinanlegget ligger imidlertid utenfor planområdet og vil dermed ikke inngå direkte i vurderingen.

Vindparken vil kunne oppfattes som en barriere for de som benytter seg av området muligheter i friluftslivssammenheng. Graden av denne barrieren vil avhenge om det for den enkelte føles risikofyllt å bevege seg i nær omkrets av vindturbinene knyttet til ising om vinteren. Følelsen av risiko trenger ikke nødvendigvis å være knyttet opp mot en reell fare, siden den normalt sett er minimal i forbindelse med vindparker.

Visuell påvirkning og støy vil kunne medføre at området blir mindre attraktivt for tilreisende å oppsøke i friluftslivssammenheng. Spesielt vil det slå negativt ut for dem som oppsøker området for å oppleve stillhet og naturopplevelse. Effekten vil være interessant å observere ved eksempelvis bruk av Ånstadblåheia som en del av turarrangementet "Ti på topp".

For personer som er spesielt interessert i vindparker kan anlegget være av interesse. Det kan også være relevant i undervisningssammenheng knyttet til fornybar energi. Vi kan imidlertid ikke se at dette vil gi en effekt i form av høyere friluftslivsaktivitet.

Tiltaket har medført en viss lokal skepsis blant både enkelte reiselivsbedrifter og lokalbefolkningen. Dette henger sammen med at det røkkes ved den tradisjonelle bruken og følelsene for området og medfører at tiltaket for enkelte vil forringe områdets identitetsskapende betydning.

Tiltaket vil i teorien ikke være særlig begrensende for 0-alternativet da det er områder i nærheten som kan gi lignende naturopplevelser. Imidlertid vil det virke forringende for rekreasjon i hverdagen for de av lokalbefolkningen som bor nærmest og som på grunn av den lette tilgjengeligheten benytter seg mest av området.

Med utgangspunkt i det overnevnte vurderes tiltaket å få et *middels negativt omfang*.

Intet					
Stor negativ	Middels negativt	Lite negativt	Lite positivt	Middels positivt	Stort positivt
	↑				

Figur 5: Omfangsvurdering (utdrag fra figur 2).

4.7 Konsekvens

To faktorer spiller inn ved en konsekvensutredning av friluftsliv og ferdsel: områdets verdi som friluftslivsområde og tiltakets omfang eller inngrepsgrad. Området Ånstadblåheia og Lafjellet vurderes å ha en *middels verdi* med tanke på friluftsliv. Tiltaket vurderes til å ha *middels negativt omfang* eller effekt på bruken av området til friluftslivsaktiviteter.

Dette utgjør en *middels negativ konsekvens* (--) for friluftsliv og ferdsel i planområdet (se figur 2).

5. Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak som allerede er nevnt av Vesterålskraft Vind AS i deres melding med forslag til utredningsprogram:

- Sikre at allmennheten fremdeles har tilgang til bruk av området i friluftslivssammenheng

I tillegg foreslår vi at det settes opp varselsskilt ved innfallsportene til området om faren for iskast.

Det anbefales at befolkningen i nærmeste omkrets av planområdet (Holmstaddalen og Holmstad), i forkant av en eventuell utbygging gis generell informasjon om vindparken og hva det kan forventes av støy, visualitet og betydning for ferdsel i området.

6. Konklusjon

Med bakgrunn i registrerte friluftslivsaktiviteter per dags dato, vurderes området Ånstadblåheia og Lafjellet å ha en *middels verdi* for friluftsliv og ferdsel.

Området har en viss lokal verdi med tanke på enkle rekreasjonsmuligheter med ferdsel i naturen i hverdagen. I tillegg er det relativt ofte brukt i undervisningssammenheng av nærliggende skoler.

Realisering av Ånstadblåheia vindpark må ses på som negativt for friluftsliv og ferdsel i planområdet. Selv om det legges opp til at tiltaket ikke skal redusere bruksmulighetene i området, vil området generelt bli opplevd som mindre attraktivt i tradisjonell friluftslivssammenheng.

0-alternativet innehar per dags dato ingen alternative planer for friluftsliv og ferdsel i planområdet. Friluftslivet i fremtiden vil dermed trolig framstå som det gjør i dag.

Tiltaket vurderes med utgangspunkt i det ovennevnte å få et *middels negativt omfang*.

En sammenstilling av områdets verdi som friluftslivsområde og tiltakets omfang eller inngrepsgrad, utgjør en *middels negativ konsekvens* (--) for friluftsliv og ferdsel i planområdet Ånstadblåheia og Lafjellet.

Avbøtende tiltak som allerede er nevnt av Vesterålskraft Vind AS i deres melding med forslag til utredningsprogram:

- Sikre at allmennheten fremdeles har tilgang til bruk av området i friluftslivssammenheng

I tillegg foreslår vi at det settes opp varselsskilt ved innfallsportene til området om faren for iskast.

Det anbefales at befolkningen i nærmeste omkrets av planområdet (Homstaddalen og Holmstad), i forkant av en eventuell utbygging gis generell informasjon om vindparken og hva det kan forventes av støy, visualitet og betydning for ferdsel i området.

7. Referanser

Skriftlige referanser

- Statens vegvesen, 2006, Håndbok 140: Konsekvensanalyser, veiledning
- Direktoratet for naturforvaltning, 2001, Håndbok 18: Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven
- Direktoratet for naturforvaltning, 2004, Håndbok 25: Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder
- Norges vassdrags- og energidirektorat og Norges forurensningstilsyn, 2000, Fakta TA-nummer 1738/2000: Klima, luftforurensning og støy
- Henriksen, G. 2005. Laksefjorden vindkraftver - Støykonsekvenser. Origo miljø a.s.
- Storås, H. 2005 Flatneset vindkraft i Berg kommune, Troms. Fagutredning skyggekast og refleksbink. A7S Salten Kartdata. Sweco Grøner
- Phol, J., F. Faul og R. Mausfeld, 2000, Belästigung durch periodischen Schattenwurf von windenergieanlagen - Laborpilotstudie, Staatliches Umweltamt Schleswig
- NVE/Kjeller Vindteknikk AS, 2009, Vindkart for Norge
- Kjeller Vindteknikk AS, 2008, Storheia vindpark, Ising
- Vesterålskraft Vind AS, 2009, Melding med forslag til utredningsprogram for Ånstadblåheia Vindpark, Sortland kommune.

Muntlige referanser

- Eskil Brønlund: Sortland kommune
- Per Eilertsen: Formann i Sortland alpinklubb
- Willy Vestå: Vesterålen Turlag
- Geir Karlsen: medansvarlig for turarrangementet "Ti på topp"
- Karl Magnus Melkeråen: avdelingsleder ved Sortland videregående skole
- Ole Laugsand: lærer ved Holmstad skole

Internettadresser

- http1: Direktoratet for naturforvaltning, Naturbase: www.dirnat.no
- http2: Miljøverndepartementets retningslinjer til Plan- og bygningsloven, "Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (t-1442)".
http://www.klif.no/seksjonsartikkel_30357.aspx